

TÜRKÇE A1

UZUN TEZ

‘UMUT FAKİRİN EKMEĞİDİR’

Sözcük Sayısı:3907

Araştırma Konusu: Orhan Kemal’in ‘Ekmek Kavgası’ adlı yapıtında yer alan ‘sınıf sorunu’ odak figürler üzerinden hangi yönleriyle ele alınmıştır?

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	3
2. ODAK FİGÜRLER ÜZERİNDEN SINIF SORUNUNUN ELE ALINMASI.....	5
2.1.YOKSULLUK.....	5
2.2.SINIF ATLAMA İSTEĞİ (UMUT).....	12
2.3.YOZLAŞMA.....	16
3. SONUÇ.....	18
4. KAYNAKÇA.....	20

1. GİRİŞ

Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de yaşayan insanların ekonomik seviyeleri arasında belirgin farkların olması o toplumlardaki aile fertlerinin her birini sosyal olarak derinden etkilemektedir. İnsanlar doğal olarak kendileriyle eşit ya da yakın ekonomik seviyelerdeki insanlarla bir arada yaşamak zorunda kalmaktadır. Bu gerçek insanların eğitim, kültür hatta ahlaki açıdan çok farklı değerlere sahip olması sonucunu doğurmaktadır. Zengin sınıflar fakir insanlarla aynı ortamı paylaşmayı istememekte, fakir toplumlarda zenginlerin olanaklarına sahip olamadıklarından ötürü onlara imrenmekte ve onlara karşı çoğu kez nefret duyabilmektedirler. Aslında bu nefretin özünde zengin sınıfların olanaklarına erişebilme arzusu bulunmaktadır. Doğuştan zengin olma olanaklarına sahip olan insanların ekonomik seviyesine kendi emekleriyle çalışarak ulaşmasına mümkün olmadığını gören yoksul sınıf bu doğuştan gelen haksızlığa karşı bir isyan duygusu yaşamaktadırlar. Bu derin sınıf farkları hem çok zengin hem de çok fakir kesimde yozlaşmaya neden olabilmektedir. Çok zengin ortamda büyüyen insanlar para ile her şeyin elde edilebildiği gerçeğine göre yetiştirildikleri için değer yargıları tamamen maddi unsurlar üzerine kurulmuştur bu da kendi aralarında kimi zaman basit, özentili bir kültür içinde yaşamalarına sebep olmakta bu da devamında kültürel bir yozlaşmayı getirmektedir. Çok fakir toplumlarda yaşayan insanların ise yeterli eğitimi alamamak, baskı ve ezilmişlik duygusu içerisinde yaşamış olmak, acımasız hayat koşulları içinde mücadele etmek zorunda kalmaları bir süre sonra kendi içinde kimi zaman şiddet, sevgisizlik ve basit bir kültür değeri içinde yozlaşmalarına neden olmaktadır.

Orhan Kemal'in 'Ekmek Kavgası' adlı yapıtında 'Ekmek Kavgası', 'Mahalle Bekçisi Ali', 'Ekmek, Sabun ve Aşk', 'Bir Ölüye Dair' ve 'Piyango Bileti' adlı beş öykü seçilmiş ve bunlar üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Yapıtın ilk öyküsü 'Ekmek Kavgası' kenar mahalle insanların temel ihtiyacı olan besin kaynaklarının değişmesi ve bunun üzerine zayıflayıp, yemek uğruna aralarında verdikleri mücadele anlatılmaktadır. İkinci öykü olan

‘Mahalle Bekçisi Ali’ adlı öyküde ise iplikhanede çalışan Ali adında bir işçinin fabrika koşullarına dayanamaması üzerine mahalle bekçisi olması, geçmişinde yaşadığı zor koşullardan arınıp bir üst sınıfa geçmesi ve alt sınıfta gördüğü işçilere karşı zorbalıkları anlatılmaktadır. Bir başka öykü olan ‘Ekmek, Sabun ve Aşk’, yoksulluğun insanlara getirdiği cahilliği ve aşk duygularından arınıp temel ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyen insanları gardiyan ve sevgili figürleri yardımıyla aktarmıştır. ‘Bir Ölüye Dair’ öyküsünde yoksulluğuna dayanamayan ve eşi askerde olan bir kadının intiharı hakkındaki konuşmalar ve insanların onun düşük sınıfta görmesi anlatılmıştır. ‘Piyango Bileti’ adlı öyküde ise bir karı kocanın umutları, yaşadıkları hayattan memnuniyetsizlikleri ve hayalleri piyango biletini kazanmaya bağlanmıştır.

Yapıttaki öykülerde sınıf sorunu ön planda olmaktadır. İnsanların parasal sıkıntıları, hayatlarında ihtiyaçlarını yeri geldiğinde yerini getirememelerine, yeri geldiğinde ise şikâyet etmelerine neden olmuştur. Bütün hikayelerde görülen mahallelerdeki insanların yozlaşmış hali yanında cahillik gibi unsurları da getirmiştir. Bu durum sınıf sorununun daha derin olarak belirgin olmasına ve yeri geldiğinde insanların sınıf atlama isteğinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2. ODAK FİGÜRLER ÜZERİNDEN SINIF SORUNUNUN ELE ALINMASI

2.1.Yoksulluk

Geçmişten günümüze kadar dünyadaki en büyük sorunlardan biri olan yoksulluk, en korkunç sosyal ve ekonomik problemlerden biridir. İnsanların iş hayatlarından sağlanan gelirin farklı olması, insanların farklı ekonomik durumdaki ailelerde doğmuş olması bazı insanların yoksullukla yüz yüze gelmesine neden olmaktadır. *Modernleşmeyle birlikte, makineleşme, kentleşme, göç gibi olgular Türkiye'de toplumsal ekonomik yaşamı kökten değişime uğratmıştır. Orhan Kemal romanları, Türkiye toplumunun 1960'lara kadar yaşadığı bu dönüşüm ve çözülmeyi estetik boyutta kurgulamaya çalışmaktadır. Yazarın romanlarında bu süreçte oluşan toplumsal çözülmeyi' sınıfların yapısındaki temel değişimleri ve ortaya çıkan birey tiplerini görmek mümkündür.*¹Orhan Kemal yapıtlarında 'ezilen sınıfı' ön planda tutarak, yaşadıkları hayatı, zorlukları ve ihtiyaçlarını karşılama şekillerini yapıtlarında okuyucuya aktarmaktadır.

Orhan Kemal'in Ekmek Kavgası adlı öyküsünde yoksulluk teması kenar mahallede yaşayan insanlar, fabrikada çalışan işçiler ve cezaevindeki insanların yaşama koşulları üzerinden aktarılmıştır. Yapıtta insanlar ellerindekiyle yetinmeye çalışmakta bunun yanında bolluktan uzak olmalarına rağmen en ufak besin kaynağından bile mutlu olabilmektedirler. Ancak öyküde yaşanan insanların bu azla bile yetinirken mutlu olma halleri yapıtın sonunda değişmekte bu da yoksulluk derecelerinin artmasına; yorgunluk, gerginlik ve üzüntünün gelmesine neden olmaktadır. Yaşanılan bu yoksulluk temasının zaman içerisinde artması yapıtta asker alaylarının araziye döktükleri artık yemekler ve oto bölüğünün verdikleri artık yemeklerin karşılaştırılması olarak anlatılmıştır. Öyküde insanların bulabileceği en fazla

1

Gültekin, Mehmet Nuri. «Orhan Kemal'in Eserlerinde Modernleşme, Birey ve Gündelik Hayat.» *Sosyoloji Dergisi* (2006).

yiyecek olasılığı asker alaylarının boş arsalarla attığı yemeklerdir. İnsanlar yoksul ve aza alışkın oldukları için bu yemek artıklarından olabildiğince memnun kalmışlardır. Asker alayı karınlarının dolabileceği derecede yemek vermekte bu durum insanların artık yemekler sayesinde yeterli derecede tok olmalarına ve besin ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak sağlamaktadır. Ancak ne kadar yemek bulunabilse de yapıtta insanların bulunduğu yemeklerin ancak paslı teneke kutulardan çıkması insanların yoksul bir hayat izlediklerinin göstergesi olmuştur. İnsanların kendilerine göre yeterli derecede yemek bulduklarını sandıkları bu dönemde köpekler bile karınları doyurabilmektedir.

'Yalınayak çocuklarla ihtiyar kocakarılar, paslı teneke kutuları ağız ağıza dolu uzaklaşırken erkek köpekler sıhatten gerilmiş karınlarını güneşe devirip uyuklarlar, sarkık memeli dişiler de peşlerinde tonton enikleriyle dolaşırlardı' (Ekmek Kavgası, 1)

Öyküde insanlar yokluk içinde varlık hissederken, daha sonrasında asker alaylarının yeni başka bir yere gitmesi yoksulluklarının artmasına buna bağlı olarak ise besin ihtiyaçlarını karşılayamayacak hale gelmelerine neden olmuştur. Bu durum insanların geçmişe olan özlemlerinin artmasına neden olmaktadır. Yoksulluğun bu denli artması insanlar arasında ihtiyaçlarını karşılama adına kendi aralarında mücadelenin başlamasına aynı şekilde köpeklerin de besin bulma adına insanlarla yarış içinde olmalarına sebep olmaktadır. Öyküde yaşanan mücadele yalınayak çocuklar ve kocakarılar arasında görülmektedir. Kış mevsiminde besin bulmanın zorluğunun artması insanların ve köpeklerin daha sinirli olmalarına ve insan ilişkilerinin yemek uğruna kaybolmasına neden olmuştur. Oto bölüğünün sadece nöbetçi birkaç er için yemek hazırlanması ve dökülen artıkların artık hiçe yakın olmasıyla herkes açlıktan zayıflamıştır.

'Bazen bir kemik parçası yüzünden insanlarla köpekler arasında kavgalar oluyordu. Dumanı tüten yağlı bir kemik parçasını teneke kutusuna sokmaya uğraşan bir kocakarının yanına sinirli bir erkek köpek usulcacık sokuluyor, usta bir pençe vuruşuyla kemiği düşürüyor,

kocakarı dönene kadar, ağzında kemik parçasıyla fırlıyor, kocakarıysa, dişsiz ağzıyla karanlık karanlık uluyordu: Allah kahretsin e mi! İki gözün kör olsun e mi!’ (Ekmek Kavgası, 2)

Yemek adına yapılan mücadelede güçlü ve hızlı olanın kazanılması bazı insanların aç kalmasına ve zorluk çekmesine neden olmaktadır. Kocakarıların kendilerine zor yetmesi, zayıf ve yavaş olmaları, çocukların onların ellerindeki yemekleri kaparak insanlar arasındaki ilişkinin bir yaşam savaşına dönmesine neden olmaktadır.

‘Yahut bir parça ekmek içine doğru bir kocakarı, değneğine dayana dayana giderken, aynı ekmek içi yalınayak bir oğlan tarafından da görülmüş oluyordu... Oğlan kocakarının değneğini çekiverince kadın yuvarlanıyor, beriki koşup ekmeği kapıyordu.’ (Ekmek Kavgası,3)

Öyküde daha sonrasında İlkbahar mevsiminin insanlarda yarattığı yoksulluk açlık temasıyla ilişkilendirilerek anlatılmıştır. Kocakarıların her dönemde gerek hayvanlar gerekse çocuklar tarafından yaşadığı zorbalık iki kocakarının ağzından dile getirilmiştir. İki kocakarı yemek bulamama korkularını ve geçmişe olan özlemlerini aralarında konuşarak anlatırken, aynı zamanda ellerindekiyle hala yetinmeye çalışmaktadırlar. Ölüm korkularının aç kalmalarından daha baskın olması buldukları azcık yemekten bile mutlu olmalarını sağlar.

‘Allah sen gösterme ya Rabbi! İkisinin yüreğinden de aynı korku, aynı açlık korkusu geçti. Hemen hemen aynı zamanda söylendiler: Bundan geri koyma ya Rabbi’ (Ekmek Kavgası,4)

Yoksulluk temasını Orhan Kemal’in ‘Mahalle Bekçisi Ali’ adlı öyküsünde işçiler üzerinden görmek mümkündür. ‘Mahalle Bekçisi Ali’ adlı öyküde odak figür Ali eskiden iplikhane masuracılarından ancak iş koşullarının kötü olması ve kazanç sağlayamaması Ali nedeniyle fabrikadan atılmış ve mahalle bekçisi olmuştur.

‘Ali sık sık hastalanıyor, işe gelmiyordu. Böyle ikide birde ‘avarelik verdiği’ için hastane doktoruna muayeneye gönderildi. Doktor muayene etti. ‘Zafiyet! Dolayısıyla işe

tahammül edemez.’ diye rapor verdi. Bunun üzerine fabrikadan çıkarılınca, o da gitti mahalle bekçisi yazıldı.’ (Mahalle Bekçisi Ali, 12)

Mahalle Bekçisi olarak iş hayatına geçtikten sonra Ali geçmişinde yaşadıklarından rahatsız duyduğu ve zamanında üst sınıflar tarafından ezildiği için geçmişini unutmaya kararı alır. Ali'nin Mahalle Bekçisi olması onun bir bakıma onu ezen ve kendilerini ondan üstün gören insanlara bir intikam olacaktır.

‘Eskiden yüzüne bakmayan, itip kakan ‘alt tarafı iki paralık amele’ gibilerden, onu sümsükleyen ustabaşından ta fabrika kapıcısına kadar herkes, şimdi ona hususi bir kıymet verecekti.’ (Mahalle Bekçisi Ali, 13)

İplikhanede çalışan işçilerin öyküde üst sınıflar tarafından fazla ezildiği görülmektedir. Bu durum insanlar arasında başta adaletsizliğin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ali mahalle bekçisi olduktan sonra intikam alma hırsı ve geçmişinde adaletsizliğin ona getirdiği kızgınlık değişmesine ve ezen sınıf olarak yaşadıklarını işçilere yaşatmasına neden olmuştur. Bu durum dahilinde Ali değişikliği giyim görünüşünü değiştirmeye karar vermiş ve sonrasında işçilerin onu fark etmesi ve onları ezik duruma düşürme amacıyla işe koyulmuştur.

‘Kahverengi bekçi elbisesini giyip tabancasını da beline taktıktan sonra berbere girdi. Saçlarını kısalttırdı, yüzünü iyice kazıttı. Berberin kocaman aynası önünde kendine çekidüzen verip bilhassa kasketini sol kaşına ‘külhanca’ eğdi’ (Mahalle Bekçisi Ali, 13)

Öyküde Ali yaşadığı zorluklardan ve zayıflıklardan kurtulduğunu insanlara göstermeye çalışmaktadır ancak işçiler tarafından yeni hali umursanmamıştır. Fabrikada çalışan işçilerin zor koşulları, az miktarda kazandıkları para onlara yetmemekte ayrıca kendilerini üstün gören insanlardan nefret etmelerine neden olmaktadır. Ali'nin kendisini kurtardığını göstermeye çalışması ancak işçilerin onun yeni halinin farkında bile olmayıp, olsalar bile takdir etmedikleri Ali ile eski atölye arkadaşı arasındaki diyalogda görülmektedir. Ali'nin eski atölye arkadaşının

yaşadıkları yapıtta betimleme anlatım tekniğiyle aktarılmıştır. Ali'nin arkadaşı diğer bütün işçiler gibi bezgin, terli ve yorgundur. Ali ne kadar kendini göstermeye çalışsa da insanlar için önemli olan şey kendi hayatlarıdır bu yüzden Ali'nin arkadaşı hem bir bakıma Ali'nin yeni haline yadırgamakta hem de umursamamaktadır.

‘‘Bekçi mi oldun şimdi de’ ‘Ya bekçi oldum. Nasıl?’ Beriki omuz silkip yere tükürdü. Bu haliyle anlatmak istiyordu ki ‘ha bekçi olunmuş’’ (Mahalle Bekçisi Ali, 14)

‘Ekmek, Sabun ve Aşk’ adlı öykü bir hapishanede geçmektedir. Hapishanedeki insanların cahillikleri ve yoksullukları ön plandadır. Güzel olmayan hayatlarının yanında hapishaneye düşmek insanların hayattan tüm umutlarını kesmelerine neden olmuştur. Bunun yanında odak figür olan anlatıcının gardiyan arkadaşı da aynı şekilde hayattan umudunu kesmiş, kendini çektiği yoksulluk yüzünden kendini hapishanedeki mahkumlarla bir tutmaktadır.

‘‘Biz de insan mıyız?’ dedi, ‘Otuz beş lira maaş ve koca bir ay mahpusluk! Sizinle aramızdaki fark ne? Bizim bu işin gönüllüsü olduğumuz mu?’’ (Ekmek, Sabun ve Aşk, 23)

Öyküde yaşanan yoksulluk o kadar ağırdır ki insanların mutsuz ve üzgün olmasına neden olmuştur. Bu durum gardiyanın aşk hayali kurarken bile yoksulluktan ve mutsuzluktan arınamayıp aşk halinde sevgilisinin ölümünü hayal etmesine neden olmuştur.

‘Sonra... Sevgilim ölüversin. Onu ellerimle kazıdığım mezara, gene kendi ellerimle gömdükten sonra mezarına kapanıp ben de ölsem.’ (Ekmek, Sabun ve Aşk, 23)

Öyküde gardiyanın âşık olduğu bir kız vardır ve kız için mahpus arkadaşında yardım istemektedir. Ancak âşık olduğu kız yoksul bir hayat yaşayan ve bunun ortaya çıkardığı yoksullukla baş başa kalmış bir figürdür. Sevdiği kız yazılan mektuptaki edebi aşk anlatımından cahilliği doğrultusunda uzak kalmaktadır ve yoksulluğunun getirdiği durumdan dolayı gardiyanın aşkını belli etmesi için sabun ve ekmek istediğini belli etmektedir. Bu durumu sevgili gönderdiği mektupla açıklamıştır.

'Lakin sen çok siyasi konuşuyorsun. Ben bu türlü laflardan anlamam.' *'Beni ciddi olarak sevdiğini anlayayım ki, bana bir kalıp sabunla iki somun gönder!'* (***Ekmek, Sabun ve Aşk, 25***)

Bu yaşanan olay, kızın fakir ve yoksul olduğunun kanıtı olmuştur ayrıca aşkı düşünecek durumda olmayıp kendi ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olduğunu belli etmiştir.

'Bir Ölüye Dair' adlı yapıtta, bir kadının intiharı anlatılmakta ancak intihar sonrasında mahalledeki insanların arkasından yaptığı konuşmalar hem yoksulluğun getirdiği cahilliği belli etmekte hem de kadının intiharında yoksulluğun önemli bir yeri olduğu belli edilmektedir. Öyküde mahalledeki insanlar intihar eden Zehra'nın ölümü hakkında konuşmaktadır. Ancak bu ölüm hakkında konuşurlarken bile kendilerini düşünmektedirler. Öncelikle anlatıcının cahillik bağlamında Zehra'ya olan ilgisi göz önünde bulundurulmaktadır. Anlatıcı Zehra'nın sallanan ölü bedeninden hoşlanmaktadır. Daha sonrasında ise fırıncının yoksulluğundan ve elindeki işini kaybetme korkusu savcıyla arasındaki konuşmada görülmektedir.

'Madem bedava verecektin, çocuklara verip savaydın. Kendin niye takıldın peşine?' *Fırıncı İhsan büsbütün şaşırdı. Kıpırmızı kesildi, etrafına bakındı. Mahalleli kadınların gülüşerek kendisine baktıklarını görünce kızdı: 'Karıyı ben asmadım ya beyim!'* dedi. *'Gördüm, çocuklar, sabi sabi...'* (***Bir Ölüye Dair, 35***)

Daha sonrasında ise yoksulluğun getirdiği cahillik savcının sorduğu sorular ve insanların verdiği cevaplarda görülmüştür. Savcı intihardan bağımsız bir şekilde Zehra'nın ahlakını somakta, mahalleli ise aklına gelen her şeyi söylemeye başlamaktadır.

'Ahlakı nasıldı?' Yani anladın ya... Demek istiyorum ki, kocası askere gittikten sonraki durumu...' (***Bir Ölüye Dair, 36***)

Bu soru mahallenin beklediği soru olmuştur. Çünkü mahalledeki insanlar yoksulluklarının getirdiği cahillik doğrultusunda dedikodu yapmayı ve bu konularda konuşmayı sevmektedirler.

'Mahallelide bir yaygaradır başladı... Yok Zehra dolandırıcıymış, mahallede herkese otuzar kırkar takmış, fabrikada doğru dürüst çalışırken rahatlık tepmiş, işi mahsustan, daha serbest olabilmek için bırakmışmış, demin savcının önünde uğuna uğuna ağlayan kocakarıya 45 kuruş takmış da hep kırk beşin gittiğine uğunuyormuş, zaten çocukların hiçbiri babalarına benzemiyormuş, hepsinin boyaları ayrı ayrıymış, falan filan...' (**Bir Ölüye Dair, 36**)

Piyango Bileti adlı öyküde bir adam ve kadının ilişkisi anlatılmaktadır. Yoksul bir hayat süren bu ikiliden adam, bir gün eve bir piyango bileti olarak gelmekte ve piyango bileti çıkarsa neler yapacağını düşünmektedir. Öyledir ki yoksul hayat sürmeleri adamın piyango biletine direk umut bağlamasına neden olmuştur. Adam normalde hem işini hem de işinden kazandığı parayı sevmemektedir. Bu durum yoksulluğu getirdiği için de eve genelde hep mutsuz gelmektedir. Adam yaşadığı hayattan memnun değildir. Piyango biletinin kendine vurması hakkında konuşurken direk bu şehirden zenginliği temsil eden ve iş imkanlarının daha iyi olduğu bir yere gitmeyi istemiştir.

'Burada şu küçük, şu boktan memurluğumu tasfiye eder, tutardım İstanbul'un yolunu!'
(**Piyango Bileti, 144**)

Öyküde iç monologlardan yardım alınmıştır. Adamın hayatını sevmemesi, yoksulluğu ve para kazanma arzusu kendi içinde yaşadığı konuşmalar ve düşüncelerle okura aktarılmıştır. Kadın da aynı yoksulluktan dolayı sıkıntı içindedir. Kadın ev işleriyle uğraşmakta ve hayallerini yerine getirmeyi istemektedir. Böyle yorucu bir hayat sürmesi, iş hayatı olmadığı için para kazanamıyor olması ve kocasının kazandığı paranın onlara yetmiyor olması kadının piyango

biletine olan ihtiyacını arttırmış, kazanması dahilinde ise kendine mont almaktan öteye gidemeyen hayaller kurmasına neden olmuştur.

'Elbet elbet ... aynı fikirdeyim. Mesela benim de üç mantom olsa... değil mi?' (Piyango Bileti, 145)

2.2. SINIF ATLAMA İSTEĞİ / UMUT

Toplumda insanların farkı yaşamlar sürüyor olması yaşamlarında zorluklara neden olabilmektedir. Günümüzde bile iki ayrı kutba ayrılan insanlar zengin ve fakir olarak ezen ve ezilen sınıf olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum ezilen sınıfların sınıf atlama isteğine neden olmakta, sınıf atladıklarında ise mutlu olacaklarını düşünüp kendi çıkarları üzerine yoğunlaşmasına neden olmaktadır. *Orhan Kemal Türk edebiyatında işçi sınıfının edebiyatta bir gündem haline gelmesi ve bir karşılık bulmasında önemli bir edebiyatçıdır. Türkiye’de kentleşmenin ve sanayileşmenin emeklemeye başladığı yıllarda, köylülükten işçileşme sürecine geçen toplumsal gruplarla ilgili yaptığı gözlemler ve bu gözlemler üzerinden yaptığı kurgu Türkiye’de işçi sınıfının oluşum sorunlarına dair önermelerine yaslanmaktadır.*²

Orhan Kemal’in Ekmek Kavgası adlı yapıtında, sınıf farklılıkları ön planda tutulmaktadır. Eskiden asker alayının araziye döktükleriyle yeterli miktarda mutlu olabilen insanlar daha sonrasında oto bölüğünün yetersiz miktarda verdiği yemekler yüzünden besin ihtiyaçlarını karşılayamamaya başlamışlardır. Bu durum özellikle insanlar arasındaki bazı çekişmelere ve saygısızlıklara neden olmaktadır. Bu durumdan en çok etkilenen kocakarılar olmuştur.

‘Bazen bir kemik parçası yüzünden insanlarla köpekler arasında da kavgalar oluyordu.’
‘Yahut bir parça ekmek içine doğru bir kocakarı değneğine dayana dayana giderken, aynı ekmek içi yalınayak bir oğlan tarafından da görülmüş oluyordu... Oğlan kocakarının değneğini çekiverince kadın yuvarlanıyor, beriki koşup ekmeği kapıyordu.’ (Ekmek Kavgası, 2-3)

İşte kocakarıların yaşadığı bu durum onların temel bir ihtiyaç olan besin ihtiyaçlarını karşılayamamalarına neden olmaktadır. Bu yüzden sınıf atlama teması iki kocakarı arasındaki

² Bilgin, Oğuzhan. «Bereketli Topraklar Üzerinde İşçi Sınıfının Oluşum Sorunları ve Orhan Kemal» 3. Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi (2007).

konuşmada görülmektedir. Eskiden artıklar sayesinde yaşadıkları bollukları yakalayamayan kocakarılar asker alayı zamanına dönmeyi istemekte, böylece zayıf kalmadan yeterli derecede ihtiyaçlarını karşılamak istemektedirler.

'Bet bereket vardı o zaman...İnsan karnını doyururdu da doldurur doldurur, konu komşuya bile götürürdü...' (Ekmek Kavgası, 3)

Mahalle Bekçisi Ali adlı öyküde iplikhanede ve fabrikada çalışan insanlar anlatılmaktadır. Buralarda insanlar zor hayatlar yaşamakta, az miktarda para kazanmakta, yorulmakta ve hastalanmaktadırlar. Bu durum yaşadıkları hayatın zorlaşmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda bu insanlar fazlasıyla üst sınıflardaki insanlar tarafından ezilmektedirler. Bu iplikhane masuracılarından olan Ali de aynı şekilde zor bir hayat sürmekteyken mahalle bekçisi olarak terfi aldığında üst sınıfta olduğunu fark edip kendine yapılanların aynısını işçilere yapma kararı almıştır. Bu durum görünüşünü değiştirmekle başlamış sonrasında ise hareketlerine yansımaya başlamıştır.

'Kahverengi bekçi elbisesini giyip tabancasını da beline taktıktan sonra berbere gitti. Saçlarını kısalttırdı, yüzünü iyice kazıttı. Berberin kocaman aynası önünde kendine çekidüzen verip bilhassa kasketini sol kaşına 'külhanca' eğdi.' (Mahalle Bekçisi Ali, 12)

Üst sınıflardan biri olma aşkıyla Ali görünüşünü değiştirdikten sonra kendini insanlara gösterme çabasını göstermeye çalışmıştır. Sırf kendini gösterme çabasıyla Ali ilk olarak paydosun başladığı sırada görülmeye çalışmıştır. İnsanlara yeni halini göstermeye çalışmakta ama hem yorgun hem de kendi dertlerinde olan işçiler tarafından görülememektedir.

'Ali kırılan neşesiyle kenarda bekliyor, onu orada görmemelerine, 'Vay, Ali'ye bak yahu, bekçi olmuş... Lan bekçi olmuş Ali bee... Lan yaşa Ali, bekçi olmuş Ali, bekçi oldun ha. Nasıl olabildin yahu!' gibilerden imrenmemelerine kıızıyordu.' (Mahalle Bekçisi Ali, 14).

Aynı sınıf atlama isteği ve kendini gösterme hevesi kursağında kalan Ali bu sefer de kendini Kapıcı Recep’le avutmaya çalışmaktadır. Kapıcı Recep işçi olarak çalıştığında Ali’nin varlığının farkında bile olmamakta bunun karşın Ali ise her zaman Recep’le mahalle bekçisine imrenmekte ve onunla laflamak istemektedir.

‘Ali eskiden beri bir şeye imrenirdi: Mahalle Bekçisinin fabrika kapıcısı Arnavut Recep’le ahbaplık etmesine... Çoğu gece paydoslarına rastlamıştı, işbaşı yapanlarla paydos edenlerin kalabalığı çekilip ortalık ‘mayna’ oldu mu, kapıcı ile bekçi sandalyelere kurulurlar, mevsimine göre çay içer, dondurma yer, sigaralarını tütürerek dereden tepeden konuşurlardı. Ali de bundan sonra böyle yapacaktı.’ (Mahalle Bekçisi Ali, 13)

Ekmek, Sabun ve Aşk adlı öyküde yoksulluk ve yoksulluğun getirdiği cahillik ön plandadır. Anlatıcı ve gardiyanın ilişkisinde ikisi de hayatlarından memnun değillerdir. Bunun nedeni birinin hapisanede olmasıyken, gardiyanın derdi ise hapisanedeki bir adamdan farklı olmamasıdır. Gardiyan sınıf atlamayı istemekte ve buna cahilliğinden kurtularak yapmayı istemektedir. Cahilliğini ortadan kaldırması ona göre aşkına kavuşmasına yardımcı olacağı için hapisteki arkadaşından edebi aşkı öğrenmeye çalışmakta ve böylece de edebi olarak iyi olan bir mektup yazmaktadır. Cahilliğinden kurtularak sınıf atlamaya çalışması okumaya başlayacağı yeni kitaplarla başlamıştır.

‘Bir başka gün benden bir kitap istedi. Öyle bir kitap ki, içinde, aşk üzerine düşürülmüş vecizeler, ilahî aşk tasvirleri bulunsun.’ (Ekmek, Sabun ve Aşk, 24).

Gardiyan kitaplardan öğrendiği yeni bilgilerle ise edebi açıdan iyi bir mektup yazmaya çalışmıştır. Ancak öyledir ki gardiyanın uğraşarak yazdığı bu mektup, ne kadar sevgiliye olan aşkının itirafı olsa da sevgilinin alt sınıfta olması ve derdinin hayatını geçindirmek olması kadının gardiyandan sadece iki somun ve sabun istemesine neden olmuştur. Yoksul insanlar hayatlarını geçindirmek için uğraşmakta ve bu durum onların insani duygularını

kaybetmelerine neden olmaktadır. Sevgiliye yazılan edebi aşk mektubu sevgiliye hem ağır gelmekte hem de sevgilinin ihtiyacını karşılamamaktadır. Bu durum ise sevgilinin farkı isteklerde bulunma arayışına yani ihtiyaçlarını karşılama arzusuna neden olmaktadır.

‘Dışardan bakan hiç kimsem yok. Laf aramızda çamaşırlarım bitlendi. Bu yüzden kimse beni yanına sokmuyor, beni burunluyorlar. Hem de karnım hiç doymuyor. Bir tayını ben bir solukta yiyiveriyorum, bitip gidiyor. Şurda kırk gün bir cezam kaldı. Dışarda ödeşiriz. Beni ciddi olarak sevdiğini anlayayım ki, bana bir kalıp sabunla iki somun gönder!’ (Ekmek, Sabun ve Aşk, 25)

Piyango Bileti adlı öyküde öne adam ve kadının yoksul hayatlarından ne kadar bıktıkları ve sınıf atlama istekleri anlatılmaktadır. İkili hayatlarından çok sıkılmış ve bir gün adamın eve gelirken piyango bileti almasıyla birlikte sınıf atlama istekleri ortaya çıkmıştır. Öyledir ki piyango bileti sayesinde sınıf atlayabileceklerini düşünmektedirler.

‘Çok değil, on beş bine de razıyım. Bir on beş bin beni en azından on yaş gençleştirebilirdi!’ (Piyango Bileti, 144).

Öyküde adam İstanbul’a gitmeyi istemekte, küçük güzel bir lokanta açmayı hayal etmektedir. Böylece hem şu an memur olarak aldığı azcık paradansa daha fazla para kazanacaktır.

‘Ne yaparsın orda?’ ‘Ne yapmam ki? Küçük, güzel bir lokanta mesela...’ (Piyango Bileti, 144)

Sınıf atlama isteği aynı zamanda kadın üzerinden de anlatılmıştır. Ailede ataerkil yapıların ön planda olması kadının ezilmesi ve istediklerini yapamamasına neden olmuştur. Bu yüzden ki kadın bazı isteklerde bulunmakta, böylece sınıf atlayacağını düşünmektedir. Ancak istedikleri hala adamın isteklerinden daha az olmaktadır.

'Pahalı rujlar var, ondan iki tüp alır atarım sandığın dibine, dursun değil mi?'

(Piyango Bileti, 146)

Dolayısıyla hem kadın hem de adam kazanacakları piyango biletinin umuduyla hayatlarını kurtaracaklarını düşünmekte ve sınıf atlayacaklarına inanmaktadırlar.

2.3. YOZLAŞMA

Sunulan bir bilgiyi ya da görüşü sorgulamadan olduğu gibi kabul etme eylemi olan yozlaşma duygusu insanlara aktarılanların olduğu gibi kabul edilmesine denir. Toplumsal yozlaşma ise genelde ezen ve ezilen sınıf arasında görülür. Ezilen sınıf ezen sınıf tarafından bir baskı halindedir. Ellerindekiyle yetinen ve hayatta süregelen adaletsizlikleri kabul edip başını önlerinde eğen ezilen sınıf Orhan Kemal'in öykülerinde de süregelmiştir. *Olaya dayalı, bir çeşit röportaj tekniğiyle ve şive taklitlerinin de olduğu hikâyeler kaleme alan Orhan Kemal ekmek derdindeki küçük insanı anlatır. Ömer Solak'ın da belirttiği gibi gerçeküstücülük ve varoluşçuluk akımlarına mesafeli duran yazar hikâyelerinde zulme uğramış kişileri ele alır*³

Ekmek Kavgası adlı öyküde bu durum köydeki insanlar ve yemek veren kişiler arasında görülmektedir. Kenar mahalledeki insanların tek yemek kaynağı asker alayının araziye attıkları yemeklerdir. Artık yemeklerle beslenmelerine rağmen yapıtta gayet bolluk içinde olduklarını düşünmeleri toplumdaki yozlaşmanın göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Sabah, öğle, akşam karavanalarından artan yemeklerin döküldüğü toprak, kalın ve besili solucanların hazla kıvrıldığı zifirden bir bulamaç halindeydi. Yalınayak çocuklarla ihtiyar kocakarılar, paslı teneke kutuları ağız ağıza dolu uzaklaşırlarken...' (**Ekmek Kavgası, 1)**

Mahalle Bekçisi Ali'de ise yozlaşma ezen ve ezilen sınıf arasında görülmektedir. İplikhane işçileri üst sınıflar tarafından ezilmekte 'amele' olarak hitap edilmektedir. Öyküde Ali de aynı şekilde ezilen sınıftayken mahalle bekçisi olması sınıf atlamasını sağlamış ve o da işçileri ezmeye başlamıştır. Bu durum toplumda zengin sınıfın fakir sınıfı ezebileceği görüşünü ortaya çıkardığı için toplumdaki yozlaşmanın önemli bir görüntüsü olarak ortaya çıkmaktadır.

³ Gültekin, Mehmet Nuri. «Orhan Kemal'in Eserlerinde Modernleşme, Birey ve Gündelik Hayat.» Sosyoloji Dergisi (2006).

'Derilerini yüzerim kör bıçakla... Amele milleti değil mi, bırak... Bunlarda din, iman, namus... Ulan düşün be şerefsiz, yemek yiyorsun... nasıl vicdanın razı geldi de...'' (Mahalle Bekçisi Ali, 16)

'Bir Ölüye Dair' adlı öyküde ise yoksul insanların yozlaşmış durumları ön plandadır. Yoksulluk ve cahilliğin getirdiği sıkıntılar insanların aralarında dışardan bakıldığında hoş görülmecek hareketleri ortaya çıkarmaktadır. Öyle ki yapıtta yoksulluğa dayanamayan bir kadının intiharı mahallede bir dedikodu konusu olarak ortaya çıkmakta, bunun yanında ise insanların yaşanan ölüm konusunda atıp tutmaları ezilen sınıftaki cahilliğin getirdiği bir yozlaşmanın göstergesi olmaktadır.

'Zehra'nın üstüne bir çul atıp avluya çıktık. Mahalleli avluyu gene doldurmuş.'
'Mahallelide bir yaygaradır başladı' (Bir Ölüye Dair, 34-36)

İnsanlar hayatta ihtiyaçlarını karşılayamayacak yoksul bir hale düştüklerine hoş olmayan duygularla baş başa kalmakta, birbirlerini ezmeye ve üzmeye çalışmaktadır. Bu bir bakıma kendilerini daha iyiymiş gibi gösterme arzusudur.

3. SONUÇ

Orhan Kemal'in 'Ekmek Kavgası' adlı öykü kitabı, çeşitli ekonomik, sosyal ve kültürel etmenler nedeniyle sınıf sorunu yaşayan bireyleri hedef almaktadır. Tezde odak figürlerin içinde bulunduğu durumlar yoksulluk, sınıf atlama istediği yani umutları ve yozlaşma olarak üç ana başlık altında bu tezde değerlendirilmiştir.

Orhan Kemal'in eseri olan Ekmek Kavgası, bireyler arasında ortaya çıkan sınıf sorununu getirdiği insanlar arasındaki ezen ve ezilen ilişkisini yoksul ve fakir olan ezilen sınıf perspektifinden işlemiştir. Yazar, mahalle, fabrika işçileri, aile yaşantısı gibi yoksul kesimleri kurmaca öykülerde bireylerin yaşadıkları sıkıntıları, zayıflıkları ve mücadeleleri okuyucuya aktarmıştır. Bu bağlamda ezilen sınıftaki yozlaşma kültürel, ahlaki ve sosyal olarak ortaya çıkmakta bunun yanında figürlerin sınıf atlama istekleri ortaya çıkmaktadır. Ekmek Kavgası adlı öyküde odak figürler eski yaşamlarını özlemekte, toplum tarafından üstlerine yüklenmiş hayatlardan şikâyet duymakta, besin ihtiyaçları için mücadele vermektedirler. Mahalle Bekçisi Ali adlı öyküde Ali'nin işçi olarak çalışırken ki üst sınıfa imrenmesi ön plana çıkmakta, mahalle bekçisi olduğunda ise toplumdaki yozlaşma okuyucuya nesnel olarak gösterilmektedir. Ekmek, Sabun ve Aşk adlı öyküde yoksulluğun getirdiği temel ihtiyaçlara bağlanmanın ezilen sınıfın nasıl insanı duygulardan yozlaştığı gardiyan ve sevgili üzerinden anlatılmıştır. Bir Ölüye Dair adlı öyküde yoksul insanların ortaya çıkardığı ve dışardan bakıldığında hoş görülme davranışlar okuyucuya aktarılırken, ölünün arkasından yapılan asılsız suçlama ve dedikodular yoksul insanlardaki yozlaşmanın göstergesi olmuştur. Piyango Bileti adlı öyküde ise yaşanan hayatların zorluğu ve insanların memnuniyetsizliği karı koca üstünden zengin sınıf olma hayalleri üzerinden anlatılmıştır.

Günümüzde de büyütüldüğümüz ailenin, eğitim düzeyimizin ve bir bakıma hayattaki şansımızın ortaya çıkardığı sınıf sorunu öne gelmektedir. Doğuştan zengin bir

hayata sahip olan insanlar, istediklerine ulaşmada sıkıntı çekmezken, eğitim düzeylerinin iyi olması hayatta iyi yerlere gelmelerine neden olmaktadır. Ancak sıkıntılı ve ekonomik düzeyi düşük ailelerde ortaya çıkan sıkıntılar insanların gelir düzeyinin az olmasına, ailelerin geçinememesine ve temel ihtiyaçların giderilememesine neden olmuştur. Bu sorun hem zenginlerin kendini üstün görmesine ve fakirleri ezmesine hem de fakirlerin üst sınıf olma aşkına ve olmadıklarında ise zengin sınıfa karşı olan nefretlerini ortaya çıkarmaktadır.

Sonuç olarak Orhan Kemal'in Ekmek Kavgası adlı yapıtında farklı öyküler yardımıyla sınıf sorunu işlenmiştir. Yazar bu sorunu işlerken toplumdaki yozlaşmalar, üst sınıfa çıkma arzusuna bağlı umut ve yoksulluk izlekleri üzerinden figürlerin içinde buldukları çıkmazı yardım anlatmıştır.

KAYNAKÇA

1. Kemal, Orhan. *Ekmek Kavgası*. İstanbul: Everest Yayınları, Aralık 2017.
2. Başboğa, Özlem. «Orhan Kemal'in Hikayelerindeki Eleştirelilik.» Yüksek Lisans Tezi. 2017.
3. Bilgin, Oğuzhan. «Bereketli Topraklar Üzerinde İşçi Sınıfının Oluşum Sorunları ve Orhan Kemal» 3. Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi (2007).
4. Gültekin, Mehmet Nuri. «Orhan Kemal'in Eserlerinde Modernleşme, Birey ve Gündelik Hayat.» Sosyoloji Dergisi (2006).